

National
Association of
Regulatory
Utility
Commissioners

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Principet e ekonomiksit të mirëqenies dhe implikimet për rregullimin e sektorit të energjisë

Besnik Bislimi - AUK

**Trajnimi I NARUC/ERRA mbi rregullimin e sektorit të energjisë dhe
caktimin e tarifave
5 - 8 Nëntor, 2007, Prishtinë, Kosovë**

Struktura e prezantimit

- Ekonomiksi i mirëqenies
- Ekonomiksi i mirëqenies dhe monopolet
- Monopolet kundrejt konkurrencës së mirëfilltë
- Regullimi i monopoleve
- Përfitimi shtesë i konsumatorëve dhe prodhuesve

Ekonomiksi i mirëqenies

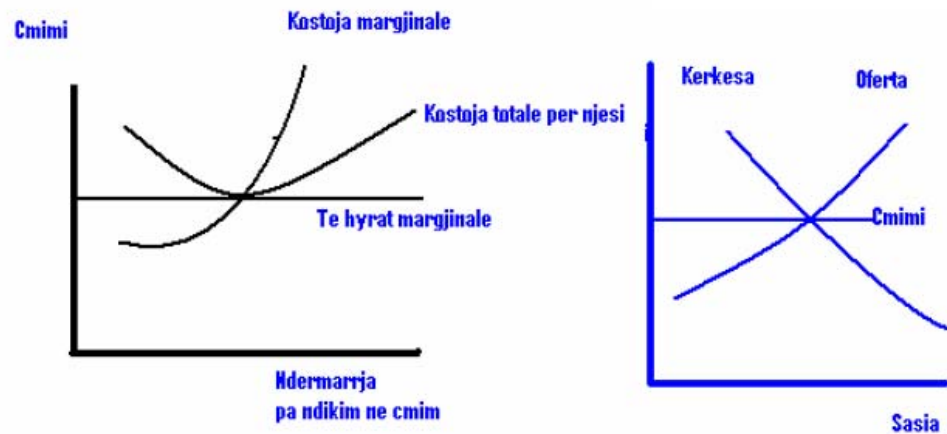
- ❑ Performansa e tregut dhe intervenimi shtetëror
- ❑ Principi i efikasitetit kundrejt principit të barazisë
- ❑ Kriteret pozitive kundrejt atyre normative
- ❑ Kur nevojitet intervenimi i shtetit?
  - ❑ Eksternalitetet - Taksat
  - ❑ Konkurrenca jo e mirëfilltë (Monopolet: natyrale apo artificiale)
    - ❑ Shtetëzimi si opcion
    - ❑ Rregullimi si opcion

Llojet e monopoleve

- ❑ Monopolet artificiale – Fuzionimet apo barrierat artificiale për hyrje
- ❑ Monopolet natyrale - Ekzistimi i ekonomive të mëdha shkallës (Psh. disa shërbime komunale)
  - ❑ Si të arrihet kompromisi
    - ❑ Më shumë kompani e në dëm të efikasitetit në prodhim?
    - ❑ Më pak kompani por çmime monopolistike (në dëm të efikasitetit alokativ)?
    - ❑ Si bazë krahasimi shërben konkurrenca e mirëfilltë

Konkurrenca e mirëfilltë krahasuar me monopolin natyral

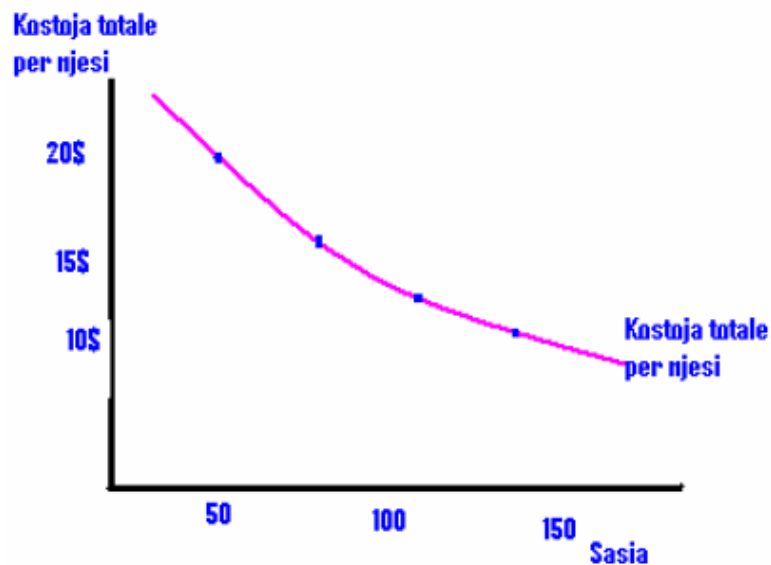

- $P = \text{kostja margjinale}$
- $P = \text{minimumi i kostos totale për njësi (ATC)}$

Konkurrenca e mirëfilltë krahasuar me monopolin natyral

- Monopoli i pastër:
- Një shitës i vetëm
- Pa substitute të afërta
- Hyrje shumë e vështirë për konkurrentë
- Çmimi nuk është faktor konkurrimi

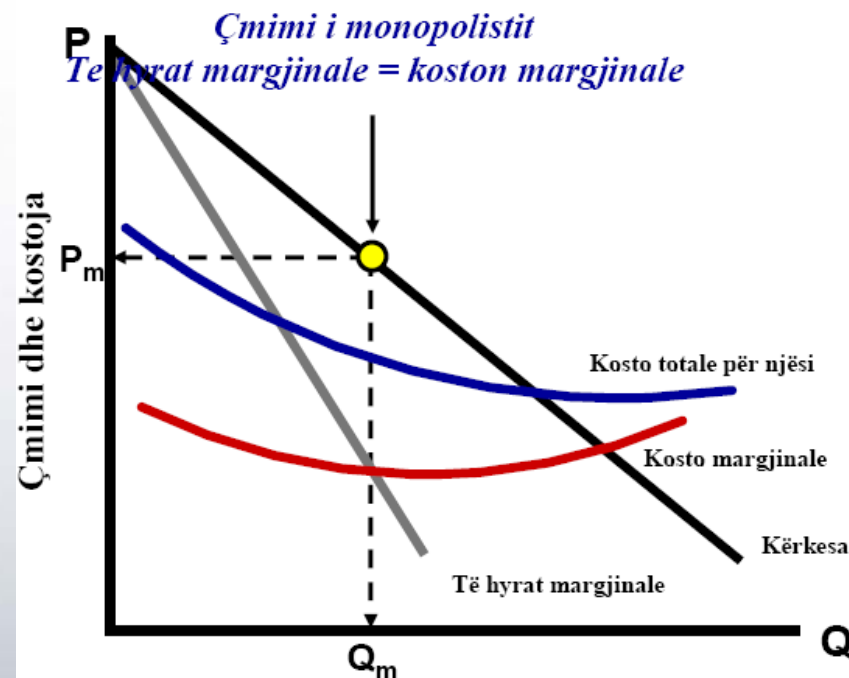
Konkurrenca e mirëfilltë krahasuar me monopolin natyral

- Situata në monopolin natyror
- Kostoja totale për njësi (ATC) bie vazhdimisht dhe arrin minimumin e tij kur prodhimi është shumë i lartë (aq i lartë sa mund të mbulojë tërë kërkesën për atë produkt). Meqë kostoja totale për njësi është në rënie, kostoja marginale (shtesë, MC) është më e ulët se ATC.

Monopoli natyral dhe caktimi i çmimeve

Monopoli i rregulluar

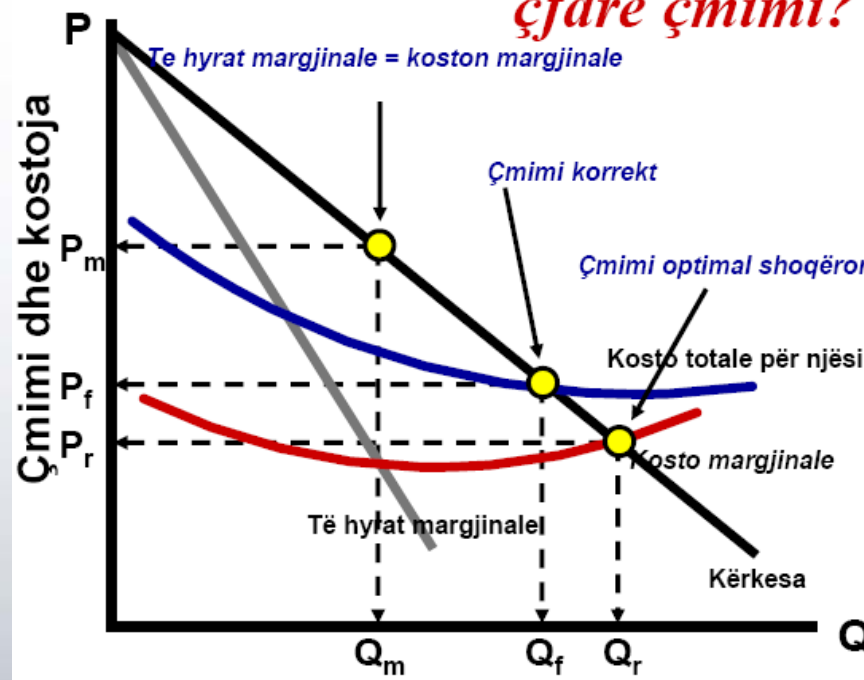

- Monopolet prodhojnë më pak se sa është e dëshirueshme për shoqërinë dhe arkëtojnë çmime më të larta. Kjo bie ndesh me synimet e mirëqenies shoqërore. Çfarë intervenimi i shtetit është i domosdoshëm në këtë rast?

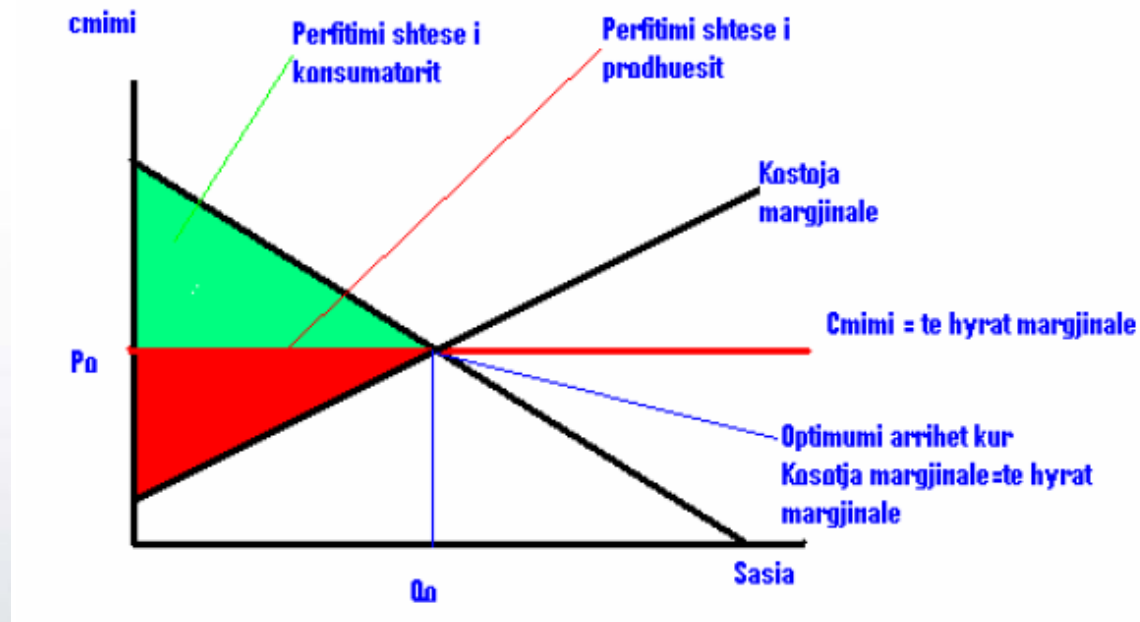
Dilema e rregullimit – çmim korrekt apo çmim optimal nga prizmi i shoqërisë?

Monopoli i rregulluar

çfarë çmimi?

Përfitimi shtesë i konsumatorëve dhe prodhuesve

- Mirëqenia shoqërore = përfitimi shtesë i konsumatorëve + përfitimi shtesë i prodhuesve

Aktiviteti i rregullatorëve nuk është pa rreziqe

- Informatat asimetrike mbi koston e mirëfilltë të prodhimit
- Mundësia e zaptimit të rregullatorëve nga ana e monopoleve

Nëse kostoja mbivlerësohet, kjo zvogëlon përfitimin shtesë të konsumatorit dhe rritë profotet e monopoleve